

Myroslava PETROVSKA^a, Viktoriya PANTYLEY^b

^aLwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki, Lwów, Ukraina
Wydział Geografii

Zakład Geografii Aplikacyjnej i Kartografii
e-mail: petrovskamyr@gmail.com

^bUniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej
Katedra Geografii Społeczno-Ekonomicznej
e-mail: viktoriya.pantyley@mail.umcs.pl
ORCID: 0000-0002-7340-292X

WYBRANE ELEMENTY POZIOMU I JAKOŚCI ŻYCIA LUDNOŚCI OBWODU WOŁYŃSKIEGO: DIAGNOZA STANU

Selected Elements of Life Level and Quality of Life of the Population in Volyn region: diagnosis of the present situation

Abstract: The study of the level and quality of life, especially in cross-border regions, is one of the current research problems, bearing in mind the pursuit of socio-economic convergence. One of these regions with relatively little knowledge about the situation is the Volyn Oblast (Ukraine), which borders directly on the EU (Poland). Therefore, the main goal of the research is to diagnose the level and quality of life of the population, considering statistical measures and materials of field study. The results of the research indicate that the standard of living of the Volyn Oblast could be estimated as low in comparison with average values for Ukraine as well as in the light of selected measures of stimulants and de-stimulants. The obtained results were also confirmed by field research in randomly selected administrative units of the region.

Key words: life level, life quality, Volyn Oblast, Ukraine

WSTĘP

Poziom i jakość życia jest bardzo popularnym tematem badawczym, podejmowanym przez przedstawicieli różnych nauk, w tym ekonomistów i geografów społeczno-ekonomicznych (Słaby 1990; Zeliaś 2000; Panek 2011, 2016; Kałamucka 2017). Poziom życia ludności z reguły oznacza stopień

Wpłynęło: 11.01.2022

Zaakceptowano: 8.12.2022

Zalecany sposób cytowania / Cite as: Petrovska M., Pantyley V., 2022, Wybrane elementy poziomu i jakości życia ludności obwodu wołyńskiego: diagnoza stanu, *Prace i Studia Geograficzne*, 67.4, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, 77–87, DOI: 10.48128/pisg/2022-67.4-04.

zaspokojenia potrzeb materialnych i podstawowych w hierarchii potrzeb człowieka (Dąbrowa 2011), podczas gdy jakość życia odzwierciedla ogólny dobrobyt społeczeństwa i mieści w sobie takie kategorie jak zadowolenie z życia, swobodę wyboru, bezpieczeństwo, stan środowiska przyrodniczego (Petrovska, Pantyley 2014; Kałamucka 2017). Problematyka doboru mierników jakości i poziomu życia od wielu dekad stanowi interesujący problem poznawczy i była przedmiotem badań w takich pracach jak: M.J. Sirgy wraz ze współautorami (2006), D. Susniene i A. Jurkauskas (2009), T. Borys (2015), M. Łuszczuk (2013), T. Panek (2015, 2016), W. Kałamucka (2017) i innych. Na współczesnym etapie rozwoju Ukraina znajduje się w fazie wojny z Rosją i jednym z najważniejszych zadań jest kwestia utrzymania godnego poziomu i jakości życia ludności. O ile przygraniczny obwód wołyński w świetle rankingów wskaźników rozwoju zrównoważonego w roku 2006 obejmował wysokie pozycje wśród innych jednostek administracyjnych Ukrainy, to już w 2013 r. ten poziom rozwoju można było określić jako przeciętny, z tendencją do pogorszenia sytuacji w latach późniejszych (Pantyley i in. 2017; Pantyley i in. 2018). Zatem najważniejszym celem opracowania jest wewnątrzregionalna ocena poziomu i jakości życia ludności w obwodzie wołyńskim (na podstawie zebranych materiałów statystycznych oraz wyników własnych badań ankietowych), a także przeprowadzenie klasyfikacji jednostek administracyjnych obwodu wołyńskiego według syntetycznego wskaźnika poziomu życia ludności.

MATERIAŁY I METODY

W trakcie powstawania niniejszego opracowania wykorzystano dane statystyczne dla roku 2018, udostępnione przez Państwową Służbę Statystyki Ukrainy i jej regionalnego ośrodka w Łucku oraz materiały własnych badań ankietowych, przeprowadzonych wśród losowo dobranych mieszkańców w obwodzie wołyńskim w okresie wrzesień–listopad 2018 r. W celu przeprowadzenia oceny poziomu życia ludności w jednostkach administracyjnych obwodu wołyńskiego zastosowano metodologię badań, opisaną wcześniej w pracy M. Petrovskiej i W. Pantyley (2014). Mianowicie, sporządzono klasyfikację jednostek administracyjnych II szczebla w obwodzie wołyńskim w dwóch wariantach:

I wariant – na podstawie porównania podstawowych wskaźników poziomu życia w danych jednostkach ze średnimi wskaźnikami dla Ukrainy (przy tym sumaryczny wskaźnik poziomu życia ludności wyliczono jako średnie arytmetyczne normatywnych wskaźników dla każdego rejonu).

II wariant – na podstawie serii wskaźników stymulant i destymulant. Do szczegółowej oceny wytypowano trzy grupy wskaźników: ekonomiczne (przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 mieszkańca), społeczne (blok „ochrona zdrowia” – liczba lekarzy na 10 tys. ludności; blok demograficzny – stopa urodzeń na 1000 ludności i stopa zgonów na 1000 ludności; blok „napięcia społeczne” – poziom bezrobocia w %; przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań przypadająca na 1 mieszkańca; blok „kultura” – liczba bibliotek na 1000 ludności, liczba miejsc w kinach na 1000 ludności), ekologiczne (emisja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza ze stacjonarnych i niestacjonarnych źródeł zanieczyszczeń, t na km²).

Do oceny jakości życia mieszkańców wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego. Łącznie przebadano 150 losowo dobranych respondentów w ujęciu następujących jednostek osadniczych: centrum obwodowe–inne miasta–obszary wiejskie. Łącznie kwestionariusz ankiety zawierał 25 pytań i składał się z 3 bloków: społeczno-demograficznej charakterystyki gospodarstw domowych (5 pytań), ekonomicznej oraz mieszkaniowej charakterystyki gospodarstw domowych (7 pytań) oraz bloku pytań dotyczących ochrony zdrowia, edukacji, kultury i ekologii (13 pytań). Wyniki ankiety zostały opracowane statystycznie w programie MS Excel.

WYNIKI

Ocena poziomu życia ludności w świetle wskaźników statystycznych

Według stanu na początek 2019 roku, w obwodzie wołyńskim odnotowano 20 jednostek administracyjnych II szczebla w postaci 16 rejonów i 4 miast podporządkowania obwodowego (Łuck, Włodzimierz-Wołyński, Kowel i Nowowołyńsk).

Według stanu na początek 2018 roku, ogólna liczba ludności w obwodzie wołyńskim wynosiła 1038,5 tys. osób, wśród których 542,7 tys. osób zamieszkiwało miasta, a 495,8 tys. – obszary wiejskie. Obwód cechuje się stosunkowo niską w stosunku do innych jednostek administracyjnych Ukrainy gęstością zaludnienia, wynoszącą obecnie 51,8 osób na km². Tradycyjnie największą gęstością zaludnienia cechowały się miasta podporządkowania obwodowego, a także rejon łucki. Ogólnie poziom urodzeń w obwodzie można określić jako niski (poniżej 12‰), a poziom zgonów – jako wysoki (oscylujący w granicach 13‰). Według danych Państwowej Służby Statystyki Ukrainy wśród przyczyn zgonów ludności przeważały choroby układu krążenia (72%), nowotwory złośliwe (12%), a także przyczyny zewnętrzne (traumy, urazy, zatrucia i niektóre inne następstwa działań zewnętrznych – 6%), choroby układu trawiennego (5%) oraz oddechowego (4%). W świetle mierników ekonomicznych obwód wołyński cechuje się niekorzystną sytuacją w stosunku do reszty regionów Ukrainy. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań, przypadająca na 1 mieszkańca wynosiła w obwodzie 23,5 m² (w tym na obszarach wiejskich – 26,3 m², a na obszarach miejskich – 20,9 m²). W ujęciu przestrzennym najlepszą sytuację odnotowano w rejonach horochowskim, łuckim, kowelskim, włodzimierskim, a także w miastach podporządkowania obwodowego: Łucku, Kowlu i Włodzimierzu-Wołyńskim. W roku 2017 przeciętne miesięczne wynagrodzenie ludności wynosiło w obwodzie 7023 UAH (258 USD) i było największe wśród pracowników zamieszkujących miasta podporządkowania obwodowego. Sytuację ekologiczną w obwodzie wołyńskim można generalnie określić jako sprzyjającą (na tle innych jednostek administracyjnych Ukrainy), za wyjątkiem południowych rejonów obwodu: łuckiego, łokackiego i kiwereckiego, a także miast podporządkowania obwodowego. Sytuacja w południowych rejonach badanego obwodu wynika przede wszystkim ze znacznej koncentracji substancji zanieczyszczających w powietrzu atmosferycznym od stacjonarnych i niestacjonarnych źródeł zanieczyszczeń w przeliczeniu na jednostkę powierzchni. Jednym z potencjalnych zagrożeń natury ekologicznej na terenie obwodu wołyńskiego jest obecność odpadów I–III klasy niebezpieczeństwa. Według danych Obwodowego Centrum Statystyki w Łucku najwięcej takich odpadów odnotowano w stolicy regionu – Łucku (256,5 t) oraz w Nowowołyńsku (20,4 t).

W świetle I wariantu oceny poziomu życia ludności w obwodzie wołyńskim wytypowano szereg zmiennych diagnostycznych, wśród których należy wymienić następujące: poziom urbanizacji (%), przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (UAH na 1 osobę), liczba zrealizowanych usług w przeliczeniu na 1 mieszkańca, ogólna powierzchnia użytkowa mieszkań w przeliczeniu na 1 osobę, liczba lekarzy na 1000 mieszkańców. W tab. 1 przedstawiono zestawienie wyżej wymienionych wskaźników w stosunku do średnich wartości w Ukrainie.

Syntetyczna ocena poziomu życia ludności w jednostkach administracyjnych badanego obwodu, w świetle I wariantu oceny, została ukazana na ryc. 1.

W świetle tej oceny najbardziej sprzyjającą sytuacją w zakresie poziomu życia ludności cechuje się stolica regionu – miasto Łuck oraz miasto Kowel, a także rejony kowelski i łucki. Z kolei najniższy poziom życia ludności jest odnotowany w pozostałej części obwodu, z wyjątkiem 3 południowo-zachodnich rejonów: lubomelskiego, włodzimierskiego, iwanickiego oraz miast – Włodzimierza Wołyńskiego i Nowowołyńska.

W świetle II wariantu oceny poziomu życia ludności w badanym obwodzie (na podstawie stymulant i destymulant (tab. 2 i 3), z wykorzystaniem takich mierników jak mierniki ekonomiczne, społeczne i ekologiczne), najniższym poziomem życia ludności cechowały się miasta podporządkowania obwodowego: Włodzimierz Wołyński, Nowowołyńsk i Kowel. Z kolei poziom życia mieszkańców

Tabela 1. Podstawowe wskaźniki poziomu życia ludności w obwodzie wołyńskim w stosunku do średnich wartości w Ukrainie, 2018 r.

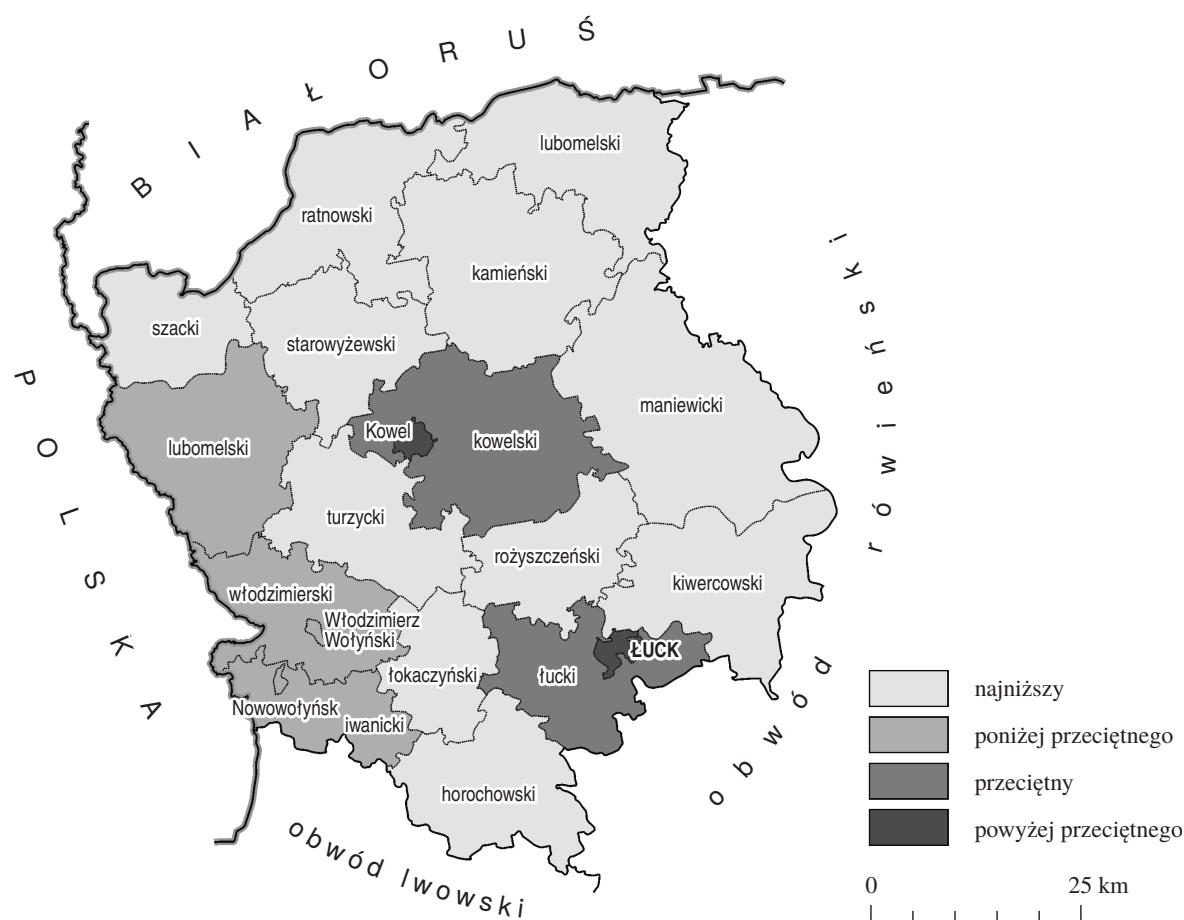
Table 1. Basic indicators of life level of the population of the Volyn Oblast in relation to the average values in Ukraine, 2018.

Jednostki administracyjne / Administrative units	Wskaźniki w stosunku do średnich wartości w Ukrainie / Indices in relation to average values in Ukraine						
	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto / Average monthly gross salary	Poziom urbanizacji / Level of urbanization	Liczba zrealizowanych usług w prze- liczeniu na 1 mieszkańca / Number of services provided per capita	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań / Average usable floor space of flats	Liczba lekarzy na 1000 osób / Number of doctors per 1000 persons	Wskaźnik sumaryczny / Synthetic index	Ranga / Range
włodzimierski	0,76	0,92	0,10	1,21	0,62	0,72	6
horochowski	0,61	0,41	0,06	1,26	0,52	0,57	12
iwanicki	0,72	1,04	0,04	1,16	0,49	0,69	7
kamieński	0,61	0,28	0,01	1,09	0,46	0,49	20
kiwerecki	0,67	0,55	0,24	1,00	0,49	0,59	10
kowelski	0,70	1,03	0,50	1,23	0,76	0,84	4
łokacki	0,73	0,25	0,01	1,12	0,43	0,51	16
łucki	0,90	1,16	0,93	1,28	0,51	0,96	3
lubieszowski	0,65	0,23	0,01	1,10	0,51	0,50	19
lubomelski	0,72	0,49	0,12	1,06	0,65	0,61	9
maniewicki	0,71	0,39	0,03	0,99	0,46	0,52	15
ratnieński	0,62	0,40	0,02	1,02	0,48	0,51	17
rożyszczeński	0,61	0,55	0,02	1,21	0,51	0,58	11
starowżewski	0,63	0,25	0,03	1,15	0,49	0,51	18
turzyski	0,59	0,49	0,03	1,21	0,49	0,56	13
szacki	0,60	0,46	0,23	1,20	0,22	0,54	14
m. Łuck	0,82	3,13	1,83	0,88	0,92	1,52	1
m. Włodzimierz-Wołyński	0,77	0,57	0,21	0,95	–	0,63	8
m. Kowel	0,82	1,00	1,94	0,88	–	1,16	2
m. Nowowołyńsk	1,01	0,77	0,34	0,86	0,72	0,74	5
Przeciętna wartość dla obwodu	0,71	0,72	0,34	1,09	0,54	0,96	
Przeciętna wartość dla kraju	1	1	1	1	1	1	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Obwodowego Centrum Statystyki w Łucku.

Source: own elaboration based on the data of Oblast Center of Statistics in Łuck.

określony jako powyżej przeciętny, w świetle tego wariantu oceny, był charakterystyczny dla stolicy regionu – miasta Łucka, a także centralnych i południowych rejonów obwodu: kowelskiego, turzyskiego, włodzimierskiego, łokackiego i horochowskiego (ryc. 2).

Ryc. 1. Poziom życia ludności w obwodzie wołyńskim w stosunku do średnich wartości w Ukrainie, 2018 r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Obwodowego Centrum Statystyki w Łucku.

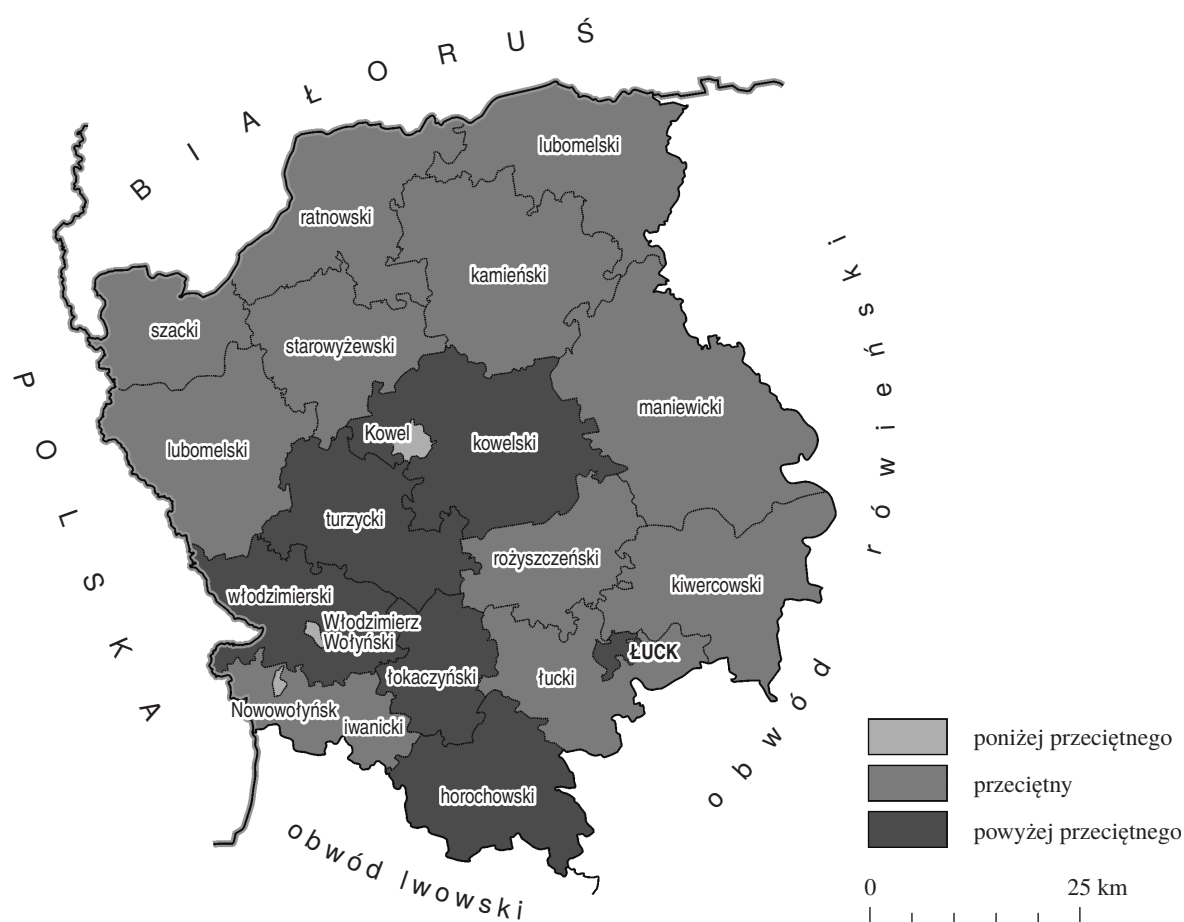
Fig. 1. Life level of the population of the Volyn Oblast in relation to the average values in Ukraine, 2018
Source: own elaboration based on the data of Oblast Center of Statistics in Łuck.

Jak wynika z powyższych analiz, wyniki obu ocen znacząco się różnią między sobą. O ile w świetle metodyki I większość jednostek administracyjnych obwodu wołyńskiego należała do regionów o niskim poziomie życia ludności, w stosunku do reszty regionów Ukrainy, to w świetle II wariantu oceny większość jednostek administracyjnych cechuje się zdecydowanie lepszą sytuacją i wyższym poziomem życia ludności. Poziom ten można określić jako poniżej przeciętnego w stosunku do reszty regionów Ukrainy. Podobne wyniki uzyskano także w przypadku wcześniejszych badań autorów dotyczących obwodu lwowskiego (Petrovska, Pantyley 2014).

Oznacza to, że wyniki końcowe syntetycznej oceny poziomu życia ludności są mocno uzależnione od kwestii doboru poszczególnych zmiennych operacyjnych i dostępności danych statystycznych, z tego też powodu powinny być uzupełnione o subiektywne mierniki poziomu życia ludności (w świetle samooceny ludności).

Ocena poziomu życia ludności w świetle danych ankietowych

Jednym z pytań zadanych w kwestionariuszu ankiety było pytanie „Jak ocenia Pan/Pani poziom zadowolenia ze swojego życia”? Wyniki badań wykazały, iż zdecydowana większość respondentów – 70% – ocenia poziom swojego życia jako przeciętny, przy tym, w największym stopniu dotyczy to

Ryc. 2. Poziom życia ludności w obwodzie wołyńskim według wskaźników stymulant i destymulant, 2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Obwodowego Centrum Statystyki w Łucku.

Fig. 2. Life level of the population of the Volyn Oblast according to the stimulants and de-stimulants indexes, 2017

Source: own elaboration based on the data of Oblast Center of Statistics in Łuck.

mężczyzn (52,4%), mieszkańców obszarów wiejskich (33,6%) oraz młodzieży w wieku 16–30 lat. Z kolei 1/5 badanych respondentów zadeklarowała niski poziom zadowolenia z życia. W większym stopniu taką ocenę wybierały kobiety (66,7%), ludność dorosła w wieku 46–60 lat (33,4%), a także mieszkańcy obszarów wiejskich (50%). Tylko jeden z każdego dziesięciu badanych respondentów ocenił poziom swojego zadowolenia z życia jako wysoki. Wśród osób oceniających wysoko swój poziom zadowolenia z życia dominowali mężczyźni (66,7%), młodzież w wieku 16–30 lat (66,4%), a także mieszkańcy miast (50%). Wyniki niniejszych badań wykazują podobieństwo do wyników badań dotyczących jakości i poziomu życia ludności wschodniej Polski, przeprowadzanych w latach 2011–2012 w województwach lubelskim, podlaskim, podkarpackim, świętokrzyskim oraz wschodniej części województwa mazowieckiego (Bański i in. 2014).

Poziom zadowolenia z życia jest integralną oceną wszystkich elementów warunków życia, ukształtowany na podstawie porównania indywidualnych aspiracji ludności i aktualnych życiowych osiągnięć. Na poziom zadowolenia z życia wpływa wiele różnych czynników, przede wszystkim takich jak własna subiektywna ocena standardu życia, sytuacji społecznej, ogólna sytuacja społeczno-gospodarcza i polityczna w kraju lub regionie, a także komponent psychologiczny (Pantyley 2018).

Tabela 2. Ocena poziomu życia ludności obwodu wołyńskiego na podstawie wskaźników-stymulant w 2018 r.
Table 2. Estimation of life level of the population of the Volyn Oblast according to the stimulants indicies, 2018.

Jednostki administracyjne / Administrative units	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto / Average monthly salary	Współczynnik urodzeń / Birth rate	Zagwarantowane mieszkania / Housing availability	Zagwarantowany personel medyczny / Medical staff availability	Zagwarantowane łóżka w szpitalu / Hospital beds availability	Księgozbiór w bibliotekach / Books inventory in libraries	Miejsca w kinach / Seats in cinemas	Miejsca w klubach / Seats in clubs
włodzimierski	0,76	1,21	1,15	0,85	0,61	1,78	–	3,3
horochowski	0,61	1,03	1,19	0,90	0,62	1,31	3	2,4
iwanicki	0,72	0,99	1,10	0,83	0,59	1,25	–	2,5
kamiński	0,61	1,60	1,04	0,86	0,53	0,75	–	1,4
kiwerecki	0,67	1,45	0,95	0,84	0,57	1,23	–	1,4
kowelski	0,70	1,28	1,16	1,09	0,95	0,85	1	3,0
łokacki	0,73	1,14	1,06	0,89	0,53	1,42	–	2,9
łucki	0,90	1,36	1,21	0,55	0,44	1,09	–	1,8
lubieszowski	0,65	1,23	1,04	0,85	0,56	1,00	–	1,6
lubomelski	0,72	1,21	1,00	0,87	0,56	1,16	–	2,1
maniewicki	0,71	1,41	0,94	0,92	0,58	0,90	1	2,2
ratnieński	0,62	1,29	0,97	0,82	0,59	0,92	–	1,7
rożyszczeński	0,61	1,15	1,14	0,82	0,51	1,36	–	2,5
starowżyzewski	0,63	1,20	1,09	0,90	0,56	1,07	–	2,2
turzyski	0,59	1,19	1,15	0,73	0,51	1,40	1	2,9
szacki	0,60	1,08	1,13	0,59	0,30	1,09	–	2,9
m. Łuck	0,82	1,11	0,84	0,86	0,63	1,28	3	0,1
m. Włodzimierz-Wołyński	0,77	0,96	0,90	–	–	0,30	1	0,1
m. Kowel	0,82	1,07	0,84	–	–	–	1	0,3
m. Nowowołyńsk	1,01	0,94	0,82	0,90	0,71	0,45	1	0,3
Przeciętna wartość dla obwodu	0,71	1,20	1,04	0,84	0,58	1,08	1,5	1,88
Przeciętna wartość dla kraju	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Obwodowego Centrum Statystyki w Łucku.
 Source: own elaboration based on the data of Oblast Center of Statistics in Łuck.

Jak pokazują różne badania (np. Czapiński, Panek 2015), jednym z ważnych elementów poziomu zadowolenia z życia jest kondycja materialna ludności, wyrażająca się przede wszystkim wysokością posiadanych dochodów. Około 30% wszystkich badanych respondentów stwierdziło, iż posiada dochody do 4 tys. UAH (w przeliczeniu wynosi to około 530 PLN, 147 USD). Jest to wartość bardzo niska, biorąc pod uwagę wysokość obecnego minimum socjalnego, ustalonego w roku 2018 na poziomie 1497 UAH (odpowiadające kwocie 198 PLN, 55 USD). Około 43% respondentów posia-

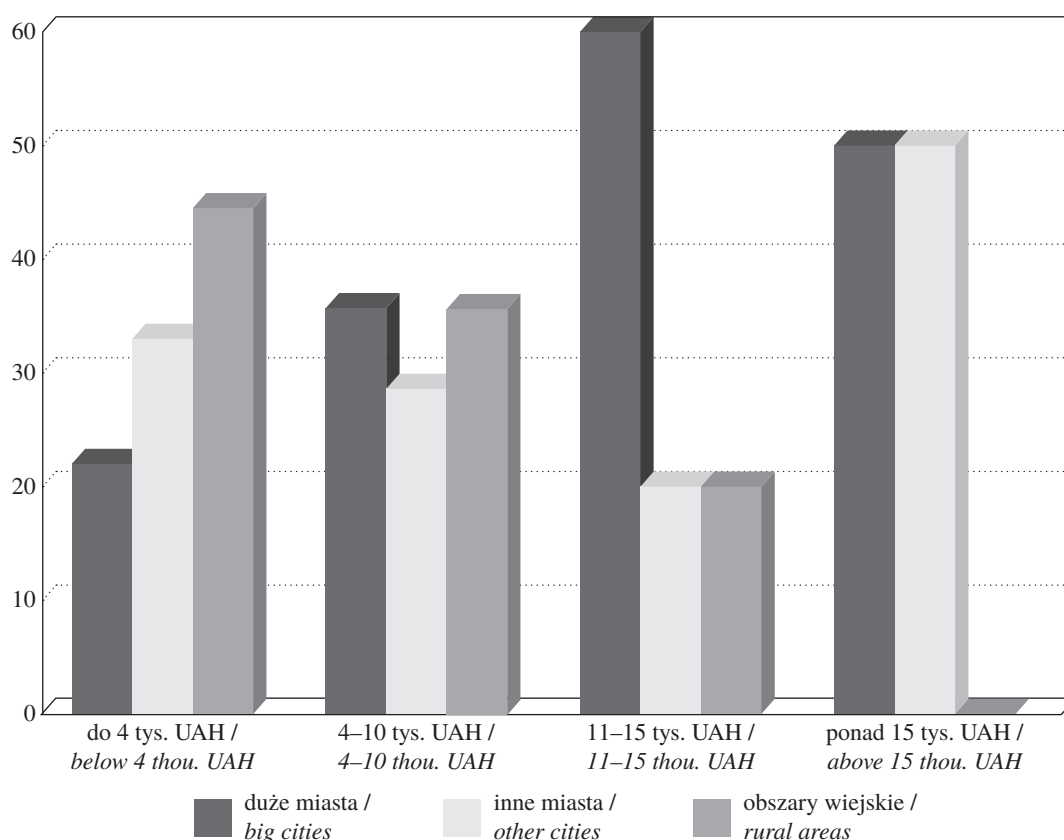
Tabela 3. Ocena poziomu życia ludności obwodu wołyńskiego na podstawie wskaźników-destymulant w 2018 r.
Table 3. Estimation of life level of the population of the Volyn Oblast according to the de-stimulants indicies, 2018

Jednostki administracyjne / <i>Administrative units</i>	Współczynnik zgonów / <i>Death rate</i>	Stopa bezrobocia / <i>Unemployment rate</i>	Zanieczyszczenie powietrza w wyniku działalności przemysłowej i transportowej / <i>Air pollution from industry and transportation</i>
włodzimierski	1,15	0,57	0,32
horochowski	1,08	0,50	0,41
iwanicki	0,99	0,29	0,25
kamieński	0,83	0,25	0,38
kiwerecki	0,95	0,50	0,47
kowelski	1,09	1,07	0,29
łokacki	1,01	0,18	0,26
łucki	0,83	0,29	0,60
lubieszowski	0,87	0,14	0,21
lubomelski	1,06	0,32	0,23
maniewicki	1,03	0,39	0,42
ratnieński	0,87	0,29	0,31
rożyszczeński	1,03	0,43	0,26
starowyżewski	1,12	0,21	0,18
turzyski	1,19	0,39	0,23
szacki	1,03	0,25	0,10
m. Łuck	0,68	2,04	2,33
m. Włodzimierz-Wołyński	0,82	–	0,29
m. Kowel	0,71	–	0,83
m. Nowowołyńsk	0,82	0,68	0,45
Przeciętna wartość dla obwodu	0,96	0,49	0,44
Przeciętna wartość dla kraju	1,0	1,0	1,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Obwodowego Centrum Statystyki w Łucku.
 Source: own elaboration based on the data of Oblast Center of Statistics in Luck.

dało z kolei dochody w granicach od 4 do 10 tys. UAH (530–1325 PLN, 147–368 USD). Tylko 7% respondentów zadeklarowało, iż ich dochody przewyższają wartość 15 tys. UAH (około 1987 PLN, 552 USD). Byli to mieszkańcy centrum obwodowego – miasta Łucka, a także innych miast w przedziale wieku 31–60 lat (ryc. 3).

Respondentów zapytano także o to czy posiadany poziom dochodów zadowala potrzeby wszystkich członków gospodarstwa domowego. Otrzymane wyniki badań wykazują, iż w przypadku przeważającej większości respondentów (około 40%) ich dochody są wystarczające tylko dla zaspokojenia podstawowych potrzeb. Jedna na dziesięć badanych osób nie była w stanie zaspokoić nawet najbardziej podstawowych potrzeb (takich jak jedzenie, ubrania, buty i opłata mieszkania). Wyniki te są zbliżone do wyników badań sondażowych przeprowadzonych na grupie 2075 respondentów w przygranicznym z UE obwodem lwowskim i w sąsiadującym z Federacją Rosyjską obwodzie łużańskim, będącym obecnie częściowo okupowanym przez Rosję (Pantyley 2018). W ujęciu obszarów badawczych,

Ryc. 3. Poziom miesięcznych dochodów netto wśród respondentów w obwodzie wołyńskim w podziale na obszary badawcze, 2018 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych.

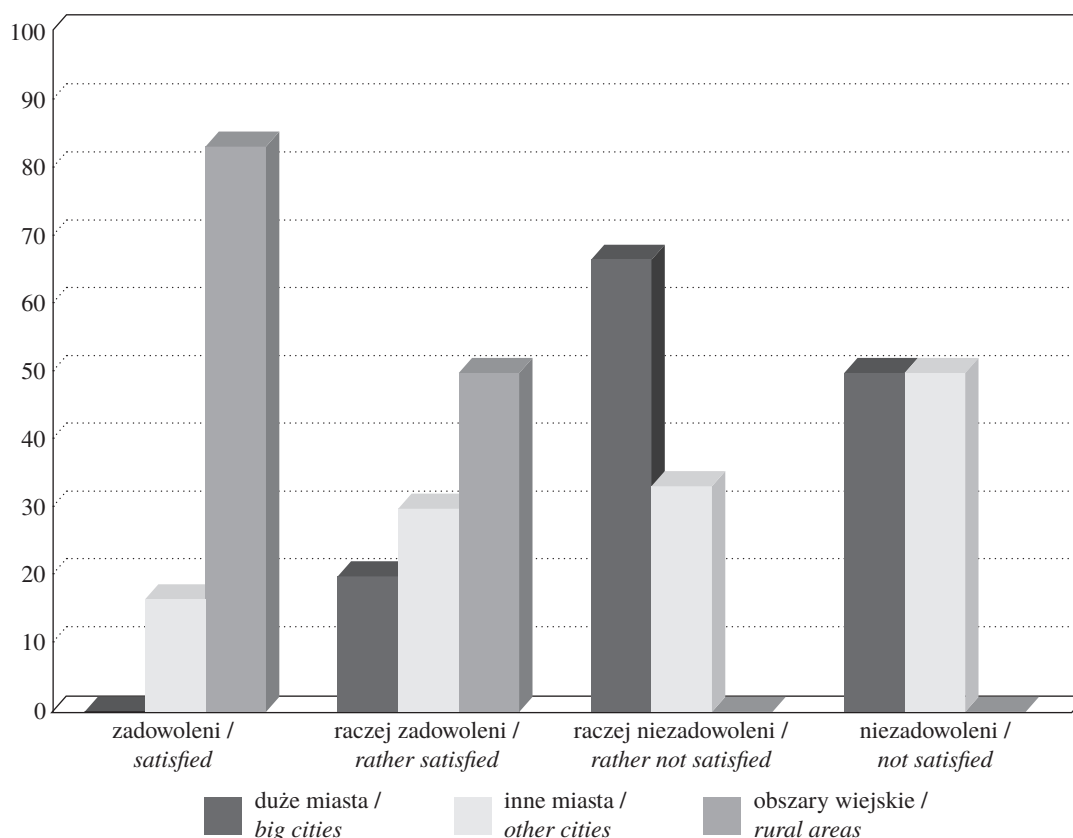
Fig. 3. Net monthly income among the respondents in the Volyn Oblast by research areas, 2018 (%)

Source: own elaboration based on surveys.

największa liczba takich osób zamieszkiwała właśnie obszary wiejskie obwodu wołyńskiego. Jeśli chodzi o strukturę wieku, to najbardziej wrażliwą pod kątem posiadanych dochodów grupą okazały się być osoby w wieku poprodukcyjnym (powyżej 65 roku życia). Poziom emerytur w obwodzie jest drastycznie niski i w badanym 2018 roku nie przekroczył wartości 1569 UAH (czyli około 208 PLN, 58 USD).

Jednym z warunków wysokiego poziomu i jakości życia jest sprzyjająca sytuacja ekologiczna, która zależy z kolei od warunków środowiska przyrodniczego i antropogenicznego. Na pytanie dotyczące zadowolenia z istniejącej sytuacji ekologicznej w regionie, około 40% respondentów udzieliło odpowiedzi, że są raczej niezadowoleni. Była to przeważanie młodzież w wieku 16–30 lat, prowadząca bardziej proekologiczny tryb życia w stosunku do ludności dorosłej. Około 7% respondentów stwierdziło, iż nie są niezadowoleni z sytuacji ekologicznej w regionie (ryc. 4). Dotyczyło to głównie młodzieży mieszkającej w Łucku.

W hierarchii wartości wśród badanych osób na czołowych miejscach znajdowały się kondycja materialna (w przypadku 32,6% respondentów), pewność dnia jutrzejszego (30,6%), sytuacja ekologiczna w miejscu zamieszkania (14,3%), jakość i dostępność pomocy medycznej (12,2%), a także swoboda polityczna i przestrzeganie prawa w kraju (6,1%). Jak się okazało, jakość edukacji była ważna tylko dla 4,1% przebadanych respondentów. Podobne wyniki uzyskano także w przypadku badania poziomu i jakości życia mieszkańców przygranicznych obwodów: lwowskiego (graniczącego z UE)

Ryc. 4. Poziom zadowolenia z sytuacji ekologicznej wśród badanych respondentów w obwodzie wołyńskim w podziale na obszary badawcze, 2018 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych.

Fig. 4. The level of satisfaction with the ecological situation among the surveyed respondents in the Volyn Oblast by research areas, 2018 (%)

Source: own elaboration based on surveys.

i ługańskiego (graniczącego bezpośrednio z Federacją Rosyjską i będącego obecnie obszarem aktywnych działań wojennych) (Pantyley 2018).

Jak wynika z przeprowadzonych badań, ludność w obwodzie wołyńskim cechuje się dość niskim poziomem życia, co dotyka zwłaszcza mieszkańców obszarów wiejskich regionu. Z kolei, w świetle oceny sytuacji ekologicznej przez badanych respondentów, w najgorszej sytuacji znajduje się stolica regionu – miasto Łuck i inne obszary miejskie.

WNIOSKI

Badanie stanu poziomu i jakości życia obszarów przygranicznych jest bardzo aktualnym problemem badawczym. W literaturze przedmiotu podejmowane są liczne próby dokonania takiej oceny (np. Bański i in. 2014), ale w przypadku państwa ukraińskiego takich prac jest wciąż niewiele. Jak wykazały przeprowadzone badania w obwodzie wołyńskim, poziom życia ludności w tym regionie można określić jako niski, zarówno w stosunku do średnich wartości w Ukrainie (w świetle I wariantu oceny), jak również w świetle wytypowanych mierników stymulant i destymulant (II wariant oceny).

Podobne wyniki uzyskano także w roku 2012 dla obwodu lwowskiego (Petrovska, Pantyley 2014). Wyniki badań sondażowych przeprowadzonych w losowo dobranych jednostkach administracyjnych obwodu wołyńskiego potwierdziły wcześniej zaobserwowane trendy (w świetle oceny statystycznej), świadczące o niskim poziomie i jakości życia mieszkańców regionu. Ponadto, wykazały one wyraźne zróżnicowanie elementów poziomu życia w zależności od wieku respondentów (w najbardziej korzystnej sytuacji okazała się być młodzież), a także miejsca zamieszkania respondentów (na niekorzyść obszarów wiejskich, głównie z wyniku bardzo niskiej zamożności mieszkańców).

Literatura

- Bański J., Pantyley W., Janicki W., Flaga M., Wesołowska M., 2014, Współczesne przekształcenia społeczno-ekonomiczne a potencjał ludnościowy Wschodniej Polski, *Studia Obszarów Wiejskich*, 36, s. 1–155.
- Borys T., 2015, Typologia jakości życia i pomiar statystyczny, *Wiadomości Statystyczne*, 7, s. 1–18.
- Czapiński J., Panek T. (red.), 2015, *Diagnoza społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków*, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa.
- Dąbrowa W., 2011, Badania poziomu życia – metodologia konstrukcji wybranych wskaźników, *Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomii w Tarnowie*, 1(17), s. 67–82.
- Kałamucka W., 2017, *Jakość życia i zabezpieczenie egzystencji z perspektywy geograficznej*, Wydawnictwo Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Lublin.
- Luszczak M., 2013, *Pomiar jakości życia w skali międzynarodowej*, Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.
- Panek T., 2011, Jakość życia – definicje i sposoby jej ujmowania, *Current Problems Psychiatry* 12(2), s. 141–145.
- Panek T., 2015, Hierarchiczny model pomiaru jakości życia, *Wiadomości Statystyczne*, 6, s. 1–22.
- Panek T., 2016, *Jakość życia. Od koncepcji do pomiaru*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Pantyley V., 2018, *Potencjał populacji dziecięcej, jego determinanty i modele – casus Ukrainy*, Wydawnictwo Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Lublin.
- Pantyley V., Kałamucka W., Łoboda K., 2018, Inequalities of the Development of Polish-Ukrainian Transborder Regions, *Barometr Regionalny*, 16(2), s. 183–196.
- Pantyley V., Lozynskyy R., Slyvka R., 2017, Twenty-Five Years of Independent Ukraine: Is there a Way to Sustainable Health Development?, *Problems of sustainable development*, 12(2), s. 143–160.
- Petrovska M., Pantyley W., 2014, Poziom życia obwodu lwowskiego na Ukrainie: diagnoza stanu, *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska sec. B*, LXIX(2), s. 97–117.
- Sirgy M.J., Michalos A.C., Ferriss A.L., Easterlin R.A., Patrick D., Pavot W., 2006, The Quality of Life (QOL) Research Movement: Past, Present, and Future, *Social Indicators Research*, 76, s. 343–466.
- Słaby T., 1990, Poziom życia, jakość życia, *Wiadomości Statystyczne*, 6(25), s. 8–10.
- Susniene D., Jurkauskas A., 2009, The Concept of Quality of Life and Happiness – Correlation and Differences, *Inżynieria Ekonomika-Engineering Economics*, 3, s. 58–66.
- Zeliaś A. (red.), 2000, *Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania poziomu życia w Polsce w ujęciu dynamicznym*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków.